

ÜLIÕPILASLEHT

TARTU ÜLIÕPILASKONNA HÄÄLEKANDJA

Tellimishinnad:

Siseriigis:	
1 kuu peale (postiga) M.	30. —
3 " " " "	90. —
1921. a. lõpuni " " "	240. —
Väljamaale:	
1 kuu peale (postiga) M.	45. —
3 " " " "	135. —
1921. a. lõpuni " " "	360. —

Kuulutuste hinnad:

Kuulutuste osas:		Tekstis:	
1/1 külge M.	1700. —	1/1 külge M.	2500. —
1/2 külge " "	900. —	1/2 külge " "	1300. —
1/4 " " "	500. —	1/4 " " "	700. —
1/8 " " "	300. —	1/8 " " "	400. —
1/16 " " "	150. —	1/16 " " "	200. —

Numbri hind Mk. 15.—

Toimetuse ja talituse aadress — Tartu, Rütli tän. 9, „Postimees“. Tel. 80.

Käskkirjad mitte-kirjasaatjate poolt arvatakse vastava sooviavalduse põhjal reahonoraari alla.

№ 13.

7. detsembril, 1921.

II. aastak.

Tallinna tehnikumi õpilaskonna tervitus.

Elame suurel ja vastutusrikkal ajajärgul. Sammud, mis astume praegu, on põhjaneva tähtsusega. Nendega rajame lähema ja kaugema tuleviku.

Oleme üle elanud mõne aastaga aastakümnete sündmused. Lendas mööda kinolindina järk ajalugu, jättes õpetuseks faktid ja tõsiasiad, mida nüüd peame oskama kasutada.

Monarhistliku suurriigi muulasrahvuslikust provintsist jõudsime iseseisva riigini, suurte põliste kultuurrahvaste poolt tunnistatud vaba rahvani. Aastasade jooksul vägivaldselt vangistatud vaim asub, ikkest vabanedes, loovale tööle.

Juba on tehtud tükk välist tööd, katsutud rutuga hoone katuse alla viia. Ent sisemine ülesehitus ja korraldus on alles ees. Ja see on tähtsam esimesest. Ta nõuab rohkem oskust ja aega, rohkem verd ja hinge kui esimene. Temaga seame oma elu.

On välise töö — riikliku iseseisvuse saavutamise — lõpule viinud rahvas oma vahva maleva, vägilaste kogu ja noore diplomaatia läbi, siis peab sisemise ülesehituse tööle asuma terve rahvas, lapsest raugani. Ja see töö peab olema organiseeritud, sirgejooneline ja intensiivne. Ta nõuab kõigilt täit arusaamist ülesande tähtsusest ja armastust, mis sunniks ünutama vähemad üksikuile tähtsad kitsad huvid.

Kodanik kodaniku kõrval käsikäes, haritlane, põllumees, tööstur ja tööline. Olgu selge siht, kuhu tüürime, ühise jõuga võidame raskused!

Oleme noored. Noor on terve rahvas. Lühikese ajaga oleme üle elanud valusid, mille tõttu paljudel meist leidub hõbedat juukstes varem kui õigus. Veel praegu pole pleekinud väljadelt veri, mida valasime, pole jõudnud roobastesse neist väljalöödud majanduslik elu. Kuid oleme omanud kogemusi, ja äpardused ning pettumused andsid meile enese-arvustuse-võime. Iga saavutus kutsub ellu uued nõudmised. Ja nii oleme lõpmata arenemisredelil — ülespoole sammumas.

Ja käsikäes edasi! Kindel side ja toetus nõrgemaile kaasvõitlejaile!

Noor Tallinna tehnikumi õpilaskond astub esimesi samme üldisel võitlusväljal. Teeb, nii öelda, omi esimesi visiite, saadab esimesed tervitused vanemaile, üld- ja rahvuskultuuri edustajaile. Ta tahab pühendada terve oma noore jõu ühise eesmärgi saavutamiseks ja loodab selleks kõige pealt moraalist toetust neilt, kes vanemad temast.

Elame vaid teist aastat õpilaskonnana. Nii noor meie kogu. Kui juletakse tunnustada, et Tartu üliõpilaskond praegu tegutseb „kobamiste ja otsimiste ajajärgul“, siis on see ajajärk meile veelgi lähemal. Kui on Tartu üliõpilaskonnal ees „lai väli, mille üle tuleb rajada teed“, siis katab meie tegevusvälja veel udu, mille kadumist põnevusega ootame. Sellesse uttu vaatmisega kustuvad silmad ja väsivad ergud, kui jääme üksi ja toetuseta.

Seisame seni veel paljude lahendamata, meile oluliselt tähtsate küsimuste ees. On üksikud neist nii tähtsad ja valusad, et lakkavad esialgu paremad ideed ja kavatsused. Kestab masendus, millest väljapääsemiseks vajame sõbralikku toetust. Esimesena sarnasena näeme Tartu üliõpilaskonna vastutuleku, võimaldades tehnikumi õpilaskonnale „Üliõpilaslehes“ oma valude ja murede väljendamist ja avalikkuse ette toomist. Sellega muutub „Üliõpilasleht“ teatud määral ka Tallinna tehnikumi õpilaskonna häälekandjaks, meile lähemale tuues tervet õppiva noorsoo liikumist ja elu, neis ettetulevate üksikute nähtustega.

Seniajani olime isoleeritud välisilmast. Meist teati vaid suusõnaliselt teateid, üks ebamäärasem teistest. Täna peale loodame jõuda „Üliõpilaslehe“ kaudu lähemale Eesti akadeemilisele perele, luues juba lähemas tulevikus ühise võitlusrinna.

Pikkamisi, kuid järjekindlalt püüame sihile. Vaadates ühes meie südameile lähedase kõrgema tehnilise õpeasutusega tulevikku täis võitlusrõõmu ja jõudu, oleme teadlikud oma jõudude ulatuses. Jõudude vahekord määrab ka vastutuse koefitsiendi: 400-liikmeline noor tehnikumi õpilaspere jälgib lugupidamisega Tartu üliõpilaspere elu ja loodab „udu lahkumise algades“ Eesti akadeemilise noorsoo liikumisest lähemas tulevikus juba sõna- ja hääleõigusliku kodanikuna osa võtta.

Kaks asutust: Tartu ülikool ja Tallinna tehnika ülikool (milleks tehnikumi kujunemine jaatavalt otsustatud) saagu meie rahvusliku kultuuri ja majandusliku elu juhtijaks.

Tallinna tehnikumi õpilaskond, juhitud tungist anduda ühisel rinnal võitlusele teaduse, kodumaa hea käekäigu, rahvuskultuuri ja inimsuse heaks, saadab palayamad tervitused Tartu alma materi tütrile ja poegile ajal, mil seame uusi tähiseid kodumaa ajaloos.

Tallinnas, 26. nov. 1921. a. „Üliõpilaslehe“ T. tehnikumi toimikond.

Katkendid Tartu üliõpilaskonna algajalt.

III.

Asudes nüüd üliõpilaskonna omavaheliste ühiselu vormide juure, näeme, et ka need olid tingitud tolaeageisest vaateist, oludest ja vahekordist.

Kuna esimese 7—8 aasta jooksul üliõpilaste arv ei tõusnud palju kõrgemale poolteisest sajast, ei olnud tarvidust rühmituste järele. Ei tarvitsenud kõita end mingisuguste vormega. Akadeemilise vabaduse tunne, üldine mureta olek ühendas kõiki ühiseks pereks, kuhu liitusid ka õpejõud. Üliõpilaste väike arv, nende ühtlustunne otsustas organiseerumismuudorganisatsiooni, „Allgemeine Burschenschafti“, missugune Tartus iseseisvalt ellu tuli, sest Saksamaal, kust eeskujuleks saanud, seesugust organisatsiooni ei tuntud. See ühendus tekkis iseenesest, ilma kindla organisatsiooni kavata ja põhikirjata.

Juba aastal 1803. tegi üliõpilane F. Kieseritzky katset kindlamat ilmet anda sellele ühendusele, kuid seekord tagajärjeta. Kieseritzky idu aga ei kadunud, vaid osa sellest tungis läbi ja sai arvatavasti veel samal aastal reaalsema kujule. Mitte küll veel kirjaliku põhikirja — Comment — näol, sest sellest ei leidu jälgegi. Selle ajajärgu uurijad Th. Neander ja Gernet on seda asjata otsinud nii arhiivist, kui ka memuaarist ja mälestusist. On vaid teada, et olid oma kindlad koosolekud — konvendid, volinikud — Chargierten, ning seniorid, kelle kohuseks oli valvata kõlbuse ja korra järele, presideerida koosolekuil ja edustada „Burschenschafti“.

Katseid põhikirja kokku seada oli mitu. Nii pidi 1806. a. Iversen ühe kokku seadma, ei olnud aga oma tööga rahul ja põletas selle ära. Ka üks Gernetitest olevat põhikirja kokkuseadmise kallal töötanud, kuid selle tagajärgist ei ole midagi teada. 1806—7. aastani oli aga siiski mingisugune põhikiri komisjoni poolt välja töötatud, mis aga salakaebustuste tagajärjel ära põletati ja „Allgemeine Burschenschaft“ eksisteeris uususe peale rajatuna.

Juba 1807. ja 1808. aastal hakkas aga üliõpilaspere lagunema, osalt puhtvälistel, poliitilistel olukordist tingitud põhjusil, osalt ka sisemise erinemise ja gruppeerimise tunge tõttu.

Asi sai alguse kuralasilt, keda sel ajal juba rohkem Tartu ülikooli oli kogunud (1808. a. 35 kuralast ja 12 Poola ja Leedu mailt päritud Saksa soost üliõpilast). Lahkelid kuramaalaste ja teiste vahel pidid tahes-tahtmata tekkima, sest need olid olemas juba XVII aastasajal Rootsi ülikooli ajal. Nimelt olid kuralased poolakatega väga heas vahekorras, need aga olid rootslaste kõige kurjemad ja ägedamad vastased. Selle vastolu tõttu ei tulnud ka kuralased rootsiaegsesse Tartu ülikooli, vaid läksid Saksamaale, kus neil sakslaste eeskujul oma korporatsioonid olid asutatud juba XVIII aastasaja algul ja võib olla veelgi varem. Neist on teada „Curonia“ Göttingenis ja liivimaalastest ning kuralastest koosseisv korporatsioon Jenas. Arvatavasti on korporatsiooni struktuur ja põhikiri Göttingenist Tartusse toodud.

Ligi 200-aastane lahusolemine teistest Baltimaist tegi kuralasi teistele võõraiks, ja loomulik oli, et nende poolt partikularistlikud põhimõtted esimestena avaldust leidsid. Pärast aitasid lagunemisele kaasa ka üldised

lahkkelid Balti seltskonnas: rüütelkondade tülid oma vahel jne., teiselt poolt aga ka „Burschenschafti“ ebamäärane, vormitu olek.

Umbes 20 aastat kestab nüüd võitlus kahe põhimõtte vahel, mis ajuti õige terava vormi omab ja õige ägedaks läheb.

Ei saa muidugi oletada, et nimetatud põhjused, mis maakondlikkude ühenduste (Landsmannschaften) tekkimist edendasid, ainukesed oleksid olnud. Tingimata tuleb siin rehkendada psükoloogiliste nähtustega, mis sunnivad rühmituma väiksemaid gruppe, vähemaid kogusid, kes on seotud teatud vastastikkuse sümpaatia tundega. Sarnast järeltust õigustab ka asjaolu, et puhtmaakondlik põhimõtte kunagi tema puhtal kujul läbi viidud ei ole, isegi algusel mitte, pärast aga hoopis kõrvale jäi, ja isiklikud vahekorrad mõõduandvaiks said. Juba asutamise päivil oli kuralaste seas poolakaid ja liivimaalaste hulgas eestimaalasi ja sisevenemaalasi, nagu seda F. Roth kindlate andmete najal tõendab.

Gernet ütleb: „Die Geschichte hat gelehrt, dass der deutsche Korporationsgeist sich in möglichst engem, durch natürliche Verhältnisse bedingtem Umfange zu betätigen sucht; je kleiner und einheitlicher der Kreis, desto intensiver die ihm innewohnende Kraft“.

„Landsmannschaftide“ asutamisaasta ei ole kindlaks tehtud, ehk küll selle kallal hulk vaeva nähtud ja suuri raamatuid kirjutatud.

Enam-vähem kindlaks võib siiski nimetada 1808. aastat, kui „Curonia“ asutamisaastat. Ülikooli põhikirja järele olid kõik omavahelised organisatsioonid keelatud, sellepärast tegutsesid nad kõik „põranda all“. Kuid ka seal ei astunud kuralased ametlikult „Burschenschaftist“ välja, vaid olid selle liikmed edasi ja võtsid veel 1809. aastal seniooride valimisest osa.

1809. a. II. semestris oli aga lõpulik ja vormilik eraldumine. Kuralased astuvad „Burschenschaftist“ välja ja viimane saab omale uue nime „Livländische Landsmannschaft“, sest et seal suurem osa liivimaalasi oli.

Juba 1810. a. eralduvad eestimaalased ja soomlased, asutades „Estonia“ ja „Finnonia“, kes aga võrdlemisi väikesed organisatsioonid olid ning võitluses partikularistliku printsibi eest nii suurt osa ei mängind, kui just „Curonia“.

Vaevalt aasta töötavad need neli organisatsooni lahus. Järgmisel, 1811. aastal, aprilli lõpul asutatakse nende vahel „Conföderation“, millel oma edustus „Repräsentantenkonvent“ on. Selle R-K. kompetents on teadmata. Kuna kõik organisatsioonid salaja töötasid, siis võis ta kaunis piiratud olla. Teada on, et tema käes oli „rahvusvaheline“ seadusandlus — „Internationale Legislative“.

Ühinemisega aga ei lõppenud veel võitlus kahe põhimõtte vahel. Liivimaalased lugesid endid ikkagi üldorganisatsiooni edustajaiks ja katsusid igasugu abinõudega korporatsioonide (Landsmannschaften) lagunemist õhutada. Varsti läks see neil korda.

„Finnonia“ oli liig jõuetu iseseisvaks tegutsemiseks ja hakkas jälle üldorganisatsiooni põhimõtet toetama. 1812. a. asutati uuesti „Allgemeine Burschenschaft“, küll mitte endisel kujul, vaid fakultatiivsete ühendustena. Ainult „Curonia“ tegutses salaja edasi.

Fakultatiivne ühendus oli konstrueeritud järgmiselt: igaüks neljast fakulteedist (theol., jur., med., phil.) valis oma seniiori, kes oli fakulteedi edustaja, juhataja fakulteedi koosolekul, ninamees avalikkudel esinemistel

ja fakulteedi kassa valitseja. Need neli seniore koos moodustasid üldkonvendi ja teise üliõpilaskonna edustuse.

Ehk küll ametlikult organisatsioonid lubatud ei olnud, tunnistas neid ülikooli valitsus. Üldkonvent oli vahemeheks ülikooli valitsuse ja üliõpilaskonna vahel, tegi viimase nimel igasugu ettepanekuid jne. Selle tunnistamise tingimuseks oli aga kirjaliku põhikirja (Comment) salajashoidmine.

Esimeste maakondlike ühenduste lagunemise tõi kaasa põhimõtete puhtus. Maakondade järele gruppeerimine oli liig domineeriv, üliõpilased kuulusid „Landsmannschafti“ obligatoorselt, mille tõttu organisatsiooni sattusid kõige mitmekesisemate vaadetega inimesed.

Vahe „Landsmannschaftide“ ja fakultatiivsete ühenduste vahel avaldus ka seltskondlikus elus. Kuna „Landsmannschafti“ vahekorrad ka seltskondlikus elus end tunda andsid, oli fakultatiivsete ühenduste tegevus enam ametlik ja ei ulatanud välja ülikooli ja üldkoosolekute piirest.

Gernet ütleb fakultatiivsete ühenduste kohta: Need olid juba asutamisel surmale pühendatud kahel põhjusel: 1) neil ei olnud tugevat seltskondlikku sidet ja ei saanudki seda olla mitmesugustel oludel üleskasvanud, pariikularistlikus vaimus kasvatatud, heterogeenses üliõpilaste kogus, 2) kui teaduskondlikul alusel põhjenev ühendus, olid nad liig ühekülgised.

Juba alguses tuli fakultatiivsete ühenduste vastu opositsioon ilmsiks, iseäranis kuralaste poolt, kes oma värvid, maja ja inventaari alal hoidsid ja oma kooskämisi jätkasid. „Es wurde getafelt, commerciert, rappiert u. gepaukt“, ütleb Gernet. Vahekord läks teravamaks, opositsioon ei tunnustanud kõigi kohta väljaantud seadusi, provotseeris alati hõõrumisi ja konflikte.

1816. aastal andub „Curonia“ jälle eraldi tegevusse ja kutsub oma edustajad fakultatiivset ühendusest ära. Vahekord oli nii terav, et see lahkumine välja kutsub salakaebtuse liivimaalaste poolt, mille peale kuralased kaunis teravmõttelise, kuid moraalselt samal tasapinnal oleva aktsiooniga vastavad. 19. aprillil pöörab 30 kuralast rektori poole teadaandega, ei mitte pealekaebamiseks, vaid vastuseks kahtlustuste peale, nagu oleks nemad salaseltsi organiseerinud, annavad nad teada, et nad seni salaorganisatsioonist (Allgemeine Burschenschaft ja Fakultätsgenossenschaft) osa on võtnud, kuid nüüd sellest seaduse poolt mitte-lubatud organisatsioonist välja astunud on. Kuna selle teadaande läbi fakultatiivsete ühenduste olemasolust avalikult teada oli antud, siis ei saanud ülikooli valitsus enam „nägu teha“, nagu ei teaks ta midagi ja pidi selle sulguma. „Curonia“ aga töötas salaja edasi ning oli 1817. a. täies hoos.

Samal aastal asutatakse uus „Allgem. Burschenschaft“ Saksamaal (1875) eeskujul, vaid ilma nende kristliku vaimuta. Algatajaks on seekord ülikooli valitsus. Asutajateks loevad ühed rektor Cieset, teised sel aastal määratud kuraator vürst Lieveni. Teoreetiliselt pidi see kõiki üliõpilasi koondama, kuid tegelikult oli palju metsikuid (Wilden).

Sellest „Allgemeine Burschenschaftist“ on niipalju teada, et tal oma kirjutatud põhikiri oli, mis organisatsiooni lõpetamise järele ühes teiste dokumentidega ära hävitati. Juba ühe aasta pärast, 1818. a., pandi see „Burschenschaft“ valitsuse poolt kinni, arvatavasti poliitiliste sündmuste mõjul Saksamaal.

Tekib anarkiline seisukord, kus mingisugust enam-vähem tunnustatud organisatsiooni ei olnud. Sel ajal juhib üks osa kindlama iseloo-

muga, südikama vaimuga ja kõneanniga mehi (Raupach, v. Sievers, v. Oettingen, v. Seidlitz, Carl Hunnius, Hesse, bar. Tiesenhausen ja t.), tervet üliõpilaskonda, ilma mingi kindlama organisatsiooni vormiga köitmata, kuid siiski annab end tunda kirjutatud põhikirja puudus, ning elu läheb järjest unisemaks.

Vähe elavust toob 1819. a. katse avalikult värvidega esineda, mis aga rektori poolt ära keelatakse.

Elu läheb jälle pöranda alla, kus elutseb kaks vastasparteid: kuramaalased ja teised (peaasjalikult liivimaalased).

Kinnine olek ja salajane tegevus aga halvab vahekordi, omavaheline avalikkus puudub, mis moraaali langetavalt mõjub. Liivimaalaste keskel on lahkumineku tartlaste ja riialaste vahel, ning ainult tervet kogu puutuvad küsimused suudavad veel ühendust alal hoida.

Erksamate üliõpilaste seas tõuseb mõte kitsamat organisatsiooni luua, mis hoolitseks üldiste huvide eest, kuid millest üldsus osa ei võtaks. Selle ühisuse sihiks oleks luua intellektuaalist- ja moraalist enamust koosolekutel ja olla burshi elu fermendiks. Asutatakse siis suures saladuses n. n. „Engere Burschenschaft“ 1820. aastal.

Õhkkond oli aga liig teravaks läinud, vastastikused laimamised ja nende õiendamine olid üliõpilaskonna liig närviliseks teinud, igasugu boikotid olid juba üle piiri läinud, ning see oli viimaks kompromissi põhjuseks, mis 1820. a. I. sem. tuli. Lepiti kokku, et igaüks rühmitus võib oma nime kanda, kuid välised tundemärgid olid keelatud.

Augustis, 1820. a. tuleb „Curoniale“ hulk noori liikmeid juure ja nad hakkavad jälle avalikkuse ees pead tõstma.

4. sept. 1820. a. eestimaalaste poolt toimepandud kommersil hüüab üks kuroonlane „vivat“ värvidele ja 1821. a. ühel suuremal kommersil hüütakse „vivat „Curonia“, mis suurt lärmi tekitab ja vastuvoolu jälle liikuma paneb. Suurem osa eestimaalasi hoiab „Curonia“ poole ja ainult väike osa on liivimaalastega solidaarne. Kõigile on selge, et „Curonia“ põhjust otsib, et lahku lüüa, oodatakse ainult sündsast juhust.

Vahepeal tuleb „Engere Burschenschafti“ olemasolu avalikuks ja ta on sunnitud kõiki oma liigeteks vastu võtma.

Ettekääne lahkulöömiseks leiti 1821. a. sügisel fukskommersil, mis Saksamaa eeskujul ära peeti, millest osa võtsid ka professorid ja külalised. Paatega sõideti kivisilla juurest minema muusika ja suurtükkipaukude saadetusel pidu kohale Kvistentaali, kus siis kaunis luksurikkas pidusöök oli korraldatud.

„Quetscheriteks“ (pidukorraldajad, maksu sissenõudjad ja presideerijad) olid seni liivimaalased. Nende käes oli 1820. aastal üheksast kohast kaheksa. 1821. a. panid kuralased ette quetscherid osakondi kaupa valida. Liivimaalased olid vastu. Kuuldusid hääled: „siis paneme eraldi kommersi toime“ ja valimised toimetati lahus. Koosolek, mis vastaspoolte lepitamiseks kokku kutsuti, jäi tagajärjetaks. Eestimaalaste seas algab ägar ja tagajärjerikas kihutustöö eraldumise kasuks ja fukskommers peetakse ära lahus: liivimaalased Kvistentaalis ja kuralased suurema osa eestimaalastega „Valgehobu“ võõrastemajas Novumis.

Kuralaste pidu oli kirjelduste järele suurepärane. Rektor Evers ja mitmed professorid võtsid osa mõlemaist kommersidest ja sanktsioneerisid

seega mõlemad organisatsioonid. Need kommersid olid sündmuseks terve Tartu seltskonnale.

Eraldumine oli sündinud, kuid sellest tuli „Allgem. Burschenschafti“ koosolekul ametlikult teada anda. Seda kohustust ei julgenud eestimaalastest keegi oma peale võtta: Rüdenniust päästis tema kogelemine, Schultzi tema nõrk hääl, nooremad arvasid, et neil see sünnis ei ole jne. Viimaks võtsid kohustuse oma peale vanematest Neyersdorf ja noor Witte, kes kuramaalaste edustaja Kõrberiga ühinesid.

7. septembril oli koosolek. Esiti esinesid need kolm Burschenschafti reformeerimise kõnedega, mis tagasi lükati. Siis astus Kõrber üles ja andis teada, et kuralased välja astuvad ja „Landsmannschaft“ „Curonia“ moodustavad. Beyersdorf ja Witte teatasid „Estonia“ asutamisest ja kõik kolm lahkusid suure kisa saatel koosolekult.

Varsti peale seda, vahekordi uuesti teravaks minnes, tahetakse leppida, kui korporatsioonid värve ei kannu. „Estonia“ annab 24. oktoobrist järele ja vabastatakse „Verruf“ist, mille alla need peale eraldumist sattusid, kuid juba 29. oktoobrist teatab „Estonia“, et ta „Curoniaga“ solidaarne on, ja „Verruf“ jäi maksma.

20. novembril panevad „Curonia“ ja „Estonia“ suurepärase balli Tartu aristokraatia ja professorite jaoks toime, mis küll suuri summasid maksma läks, kuid seltskonna sümpaatia kindlustas.

Sellega raugab kahe põhimõtte võitlus pikemaks ajaks. Päriselt ei ole ta kunagi kustunud, ja praegu on ta meil jälle päevakorral. „Landsmannschaftide“ võit on esialgu täieline ja edaspidised katsed „Burschenschafti“ printsiipi maksma panna lõpevad fiaskoga, kuna „Landsmannschafti“ põhimõtte ikka rohkem poolehoidjaid võidab. Seletatud on see üliõpilaste arvu suurenemisega, sotsiaalsete lahkeliidega, mis Baltimail sel ajal olid ja tarbega intiimsemad vahekordi organisatsiooni liigete vahel luua, mida üldorganisatsioon ei võimalda.

Kuna meil praegu üldorganisatsiooni loomine käsil on, siis arvasin kasuliku olevat toleaeigist võitlust tutvunemiseks esitada. Olud sel ajal olid mõistagi sootu teised, kuid teatud näpunäiteid ja õpetusi võime ikkagi leida. Meie näeme, kuidas üliõpilaste arvu suurenedes organisatsioon rohkem formaalsemaks muutub, side üksikute liikmete vahel lõdvemaks jääb, organisatsioonis eneses grupid tekivad ja partikularistlikud voolud mõjule pääsevad. Meie näeme, kuidas koondumist luues mingisuguse kuiva vormi järele (tol ajal geograafiliste piiride järele) organisatsioonis tingimata lõhed tekivad, mis isiklikest vahekorrist olenevad jne. See kõik võib meile näpunäiteks olla meie töös.

H. I.

Tartu ülikooli taimebioloogia katsejaam.

Keemik, kes ei ole teinud ühtki analüüsi keemia laboratooriumis, ei kõlbaks keemiaõpetajaks, veel vähem tegelikuks keemikuks. Ükski mõtleja inimene ei annaks end ega oma lähemaid kirurgi kätte, kes oleks kõik oma teadmised õperaamatutest omandanud ega siamaani ühtki operatsiooni ise teinud. Veel sellelgi juhusel, et mainitud kirurg oleks

näinud, kuidas teised opereerivad, tema auroriteet kui kirurgi oma oleks väga väike tegelikus elus.

Seesama tegeliku praktika nõudmine, kui keemia ja arstiteaduse alal, esineb ka teiste rakendusteaduste õpetamises. Väga suur on see taimekasvatuse alal, mis oma mitmekesisuse poolest on üks kõige esimestest teadustest. Kuna arstiteaduse uurimusobjektiks on üksainus „Linné liik“, ehk küll kõige keerulisem, peab taimekasvatusteadus tegemist tegema mitmekümne ja saja liigiga, milledest igaüks on palju vastuvõtlikum ümbruse modifitseerivatele mõjudele, kui kunagi *Homo sapiens*. Sellest järgneb, et tegelik praktika ja isiklikud kogemused on taimekasvatajale vähemalt sama tähtsad, kui keemikule ja arstile.

Seda on ka kõrgem taimekasvatuse õpetus igal pool arvesse võtnud, Tartus siiski võrdlemisi väiksel määral. Tartu ülikoolis nõutakse praegu agronoomia üliõpilastelt ainult 5 kuud suvist põllutööpraktikat, (Soomes on vastav aeg terve aasta). Peale üldise praktika majapidamise nõutakse veel harilikult eripraktikat katsejaamas. Kui pikk see saab Tartu ülikooli üliõpilastel olema, on veel otsustamata. Mida lühem üldise praktika aeg on, seda pikemat aega nõuab loomulikult selle täiendamine katsejaamas. Minu isikliku arvamise järele katsejaama praktika ei või taimekasvatuse eriteadlastel agronomidel siin olla lühem, kui üks kasvuperiood, s. o. umbes 1. maist kuni 1. oktoobrini, loomakasvatajatel ja põllumajandus-eriteadlastel paar kuud, osalt kevadel, osalt sügisel.

Et praktikandid peavad katsejaamas elama, olgu vähikute jaoks eraldi tähendatud.

Eeldades, et agronoomiaeksami tegemine nõuab $3\frac{1}{2}$ —4 aastat aega, on karta, et praeguste nõudmiste juures see venib hulga pikemaks, — pühendatakse esimene suvi peale esimese õpeaasta põllutööpraktikale, teine kuultuurtehnikale, masinate tundmisele, geodeesiale, j. n. e., kolmas katsejaamale ja õpereisile. Et teise suve praktika sooritamiseks ülikooli katsejaam oleks igas suhtes kõige kohasem, peaks sinna võima mahutada vähemalt paariks suvekuuks kõik teise aasta agronoomia üliõpilased ja peale selle suurem osa vanematest üliõpilastest, sest Jõgeva, Luunja ja teised ülikoolist väljaspool seisvad katsejaamad võivad vastu võtta praktikantideks ainult väikse määra üliõpilasi.

Katsejaama asutamine nõuab aega. Veel rohkem aega, kui asutamine, nõuab vilunud personali väljaarendamine. Sellepärast tahtsin juba läinud suveys asju niimoodi korraldada, et ülikooli katsejaamas oleks olnud harjutamas 4—5 vanemat üliõpilast, kellest mõni oleks võinud olla pärastpoole assistendiks. See ei läinud täide ja tuleval suvel peab sellepärast hakkama algusest peale.

Esimese ettepaneku taimebioloogia katsejaama asutamiseks Raadi mõisa tegin põllumajandusteaduskonnale 26. augustil 1920. Kui ka põllutööministeeriumi algatusel Tallinnas, 5. detsembril 1920. katseasjanduse korraldamiseks peetud koosolek oli otsusele tulnud, et esimeses järjekorras on — riigi seisukohalt — tarvis asutada taimekasvatuse, loomakasvatuse ja entomoloogia katsejaamad, julgesin jaanuarikuul Soomest kaasa tuua 32 sorti kingitud seemneid võrdluskatsete tarvis, mis pidi Raadi mõisas korraldatud saama. Et leping põllutööministeeriumiga Raadi mõisa suhtes jäi aasta algul teaduskonnal tegemata (ja on seda veel praegugi), algasid ka teised asutused — riigiarhiiv ja Eesti rahva muuseum — omale

nõudma mainitud mõisat ehk õieti selle herrastemaja, ilma mille ruumideta katsejaama asutamine oleks peaaegu võimata olnud. Et ruumide küsimus oli lahendamata, oldi sunnitud keelduma vastuvõtmast mitusada sorti käsivat hernekingitust, mis katsejaamale Soomest aasta algul pakuti.

Herrastemaja-küsimuse lahendamiseks käis põllutöoministri abi 6. aprillil Raadi mõisas ja andis häid lootusi, et vähemalt herrastemaja kahe-kordne ots jääb katsejaamadele tarvitada kuni uute elu- ja laboratooriumi ruumide ehitamiseni. Samuti tema andis loa katsete külvamise algamiseks juba enne mõisa ülikoolile üleandmist.

Esimesed katsed külvati 23. aprillil — 13. mail. Et aga veel maikuu keskel teada ei olnud, kas katsejaamad saavad mõisast ühtki tuba, oldi sunnitud edaspidi lõpetama uute katsete külvamine. Ka endiste säilimine oli nimelt kahtlane nii kaua, kui jaama personal (taimekasvatuse instituudi juhataja ja assistendi k. t.) elas 2—3 km. kaugel mõisast, kus kanad põldudel käisid vabalt. Maikuu lõpul saadi kauaoodatud luba herrastemaja tubade puhastamiseks katsejaamadele.

Jaama otstarbeks pidi olema ülikooli põllutöö- (taimekasvatuse) õpetuse täiendamine, võimaldades vastavale õpejõule teha teaduslikke uurimisi ja katseid maaharimise, taimekasvatuse ja sordiparanduse aladel ning olles õpe- ja harjutuspaigaks üliõpilastele neil aladel.

Neid ülesandeid on suutnud katsejaam siiani täita ainult osalt, peamiselt selle tõttu, et mõisa ei täitnud tema peale pandud värsked lootusi tööjõu suhtes. Peale selle tuli veel ootamata takistusi katsepõllu tarvitamises. Ja mis katsejaamasse üliõpilaste harjutuskohana puutub, ei olnud enam juunikuul võimalik äkki luua praktikantidele tarvisminevaid olutingimisi tühjas, mööblita ja ahjudeta lossis. Sõgisel oli paar üliõpilast seal praktiseerimas olude algupärasusest hoolimata.

Katsepõlluks valiti kevadel üle 4 hektari suurune, eelmisel sõgisel kündmatajäänud maa-ala, mis katsejaamast rippumata põhjustel varsti jäi poole väiksemaks. Viimaste aastate jaoksul lohakilejäänud majapidamise juures on sinna kogunud suured tagavarad umbrohu seemet ja ka juurumbrohtu (*triticum*, *sonchus*, *cirsium*), mille hävitamine on esimene ülesanne, enne kui põllust saaks õigustatud nõuetele vastav katsepõld.

Et teada ei olnud, kas põld on igas kohas ühesuguses seisukorras väetamise suhtes, peeti katsete korraldamise juures silmas ka selle küsimuse selgitamist.

Kavatsetud oli külida muu seas kaera, herne, rukki ja nisu külviaja- ja seemnemäärakatseid, kuid eelpooltähendatud asjaolude tõttu oli võimalik niisuguseid katseid teha ainult kaeraga (123 katselappi) ning osalt nisu ja rukiga. Peale selle tehti väiksel määral võrdluskatseid kaera- ja hernesortidega, idanevuse kestvuse katseid kaera ja hernega, katsetehnikakatseid kaeraga, pärvuskatseid hernega, nisu ja rukki sordiparanduskatseid ning algus umbrohukatsete (138 lappi) asutamiseks. Väetuskatsed katkestati mõisa valitsuse poolt.

Kõik katsed, välja arvatud rukki ja nisu külviajakatsed, külliti käsitsi. Väike külvimasin saadi alles juulikuul.

Kütmata ruumide pärast oli katsejaama väike personal sunnitud kolima Raadilt linna enne katsesaaduste läbitöötamist, mis veelgi on pooleli. Soomest tellitud käsipeksumasina seismine Tallinnas nädalate

kaupa viivitas ka tööd, niisama mitme teise masina puudumine. Saagi praegused hoiupaigad ei ole küllalt kaitstud hiirte vastu.

Juuli-oktoobrikuudel käis katsejaama vaatamas umbes 160 isikut, nendest väljamaalasi 8, ülikoolide õpejõudusid 9, üliõpilasi 54, tegelikka põllumehi 20, põllutöökoolide õpilasi ja praktikante 60.

Need raskused, mis on takistanud ja viivitanud katsejaama asutamist ja tööd, olenevad osalt sellest, et Eestis on ootamata vähe isikuid, kes oleksid täiel selgusel niisuguse ülikooli katsejaama töötamisviisidest ja rahvamajanduslikust tähtsusest. Paistab, nagu mitmele haritud mehele Eesti minevik (muuseum, riigiarhiiv) oleks tähtsam, kui tulevik.

Rohkem edenenedu maades saadakse katsejaamadest teisiti aru. Nii palju, kui mina tean, on, näit., kõik Saksa kõrgemad põllumajanduslikud õpeasutused omale ise soetanud katseasutused ehk katsepõllud. Venemaal, Rootsis, Daanis, Austrias, Prantsusmaal ja teistes maades on suuremal ehk vähemal määral sama süsteem läbi viidud. Riigi põllumajanduslik katseasutus Soomes on asutatud silmas pidades just esimeses järjekorras ülikooli põllumajanduslike ainete õpetajatele tarvilisi katsepõlde ja siia kuuluvaid laboratooriume. Samuti on ka Ameerika Ühisriikide ülikoolide põllumajanduslikud farmid siin nimetatavad.

Neist näitustest arvatavasti jätkubki tõenduseks, et nüüdse aja põllutöö-õpetus ei saa toime ainult kogude ja muuseumidega, vaid tarvitseb nende lisaks tingimata ka katseasutusi. Niisugusel maal kui Eesti, kellel geograafilise seisukoha tõttu oleks tulevikus kõige suuremad võimalused headel tingimistel müüa määramata hulgal sordiparanduse tooteid oma idapoolsele, edenemises mahajäävale naabrile, on tingimata tarvis teaduslikult ettevalmistatud katseasjandusetundjaid ja sordiparandajaid. Sellepärast on täielise taimekasvatuse ja sordiparanduse katsejaama asutamine rahvamajanduslik eluküsimus, sest ilma teadusliku ettevalmistusega eriteadlasteta jäävad saavutused, katseasjanduse ja sordiparanduse heaks ohverdatud varast ja pingutustest hoolimata, ainult poolikuks, nagu näit., Soomes ja Venemaal tehtud kogemused seda tõendavad. Ja ühelgi teisel kui valitsuse poolt ülevalpeetaval ülikooli katsejaamal ei ole sarnaseid võimalusi oma kasvandikkudele ühtlast teaduslikku haridust anda ega huvi korraldada üliõpilastele harjutuspaike, selle peale vaatamata, kelle teenistusse pärast need kavatsevad astuda. Ka katsetearendamiseks sünnib akadeemiline katsejaam paremini, kui niisugused, mis enam-vähem ärilist iseloomu kannavad.

Kui Tartu ülikooli põllumajandusteaduskond ei taha leppida ainult agronoomide valmistamisega, vaid peab silmas ka magistrite ja doktorite väljaarendamist, siis on taimebioloogia katsejaam üks kõige esimestest eeltingimistest.

Selle kirjutuse otstarbeks ei ole nende väärnähtuste kirjeldamine, mis praegu teevad taimebioloogia katsejaama töö jätkamise küsitavaks. Pean ainult tähendama, et mida vähem Eesti agronoomid mõistavad taimekasvatust, mis on kõige kultuuri põhi, sordiparandust ja katseasjandust, seda kergem on naaberriikide — Läti, Daani, Rootsi ja Soome-seemnekasvatajatel välja tõrjuda eestlasi Vene turult.

Tartus, 24. 11. 1921.

Kaarlo Teräsvuori.

Mõnda meie ülikooli filosoofia teaduskonnast.

Tartu ülikooli filosoofia teaduskond on korraldatud Helsingi ülikooli vastava teaduskonna eeskujul ja eristub üsna tuntavalt oma korralduse poolest teistest teaduskondadest. Et see korraldus suuremale osale lugejatest yist tundmata, toon ta põhijoontes ette.

Teaduskond on jaotatud üksikutesse erainetesse, kui, näituseks, üldine ajalugu, Eesti ja Põhjamaade ajalugu, muinasteadus, filosoofia, kirjandusteadus, Eesti keel, Slaavi filoloogia, Romaani filoloogia j. t. Üliõpilane valib omale nendest ühe peaine, kaks esimese järgu eriainet ja ühe teise järgu abiaine. Ka aine eksami nõuded on jagatud kolme järku oma ulatuse järele: 1.) laudatur, 2.) cum laude approbatur, 3.) approbatur. Peaine saab läbi võetud laudaturi ulatuses, esimese järgu abiained cum laude approb. ulatuses ja teise järgu abiaine approbaturi ulatuses. On ka võimalus yõtta kaks ainet laudaturi ja kaks approbaturi ulatuses.

Eksamid võib uue korralduse järele, mis maksab 1921. aasta sügist, teha ainult kahe viimase aasta jooksul kolmes sessioonis järgmise kava järele: I eksam — peaine approbaturi ulatuses ja teise järgu abiaine; II eksam — mõlemad esimese järgu abiained; III eksam — peaine laudaturi ulatuses. Kui esimese ja viimase eksami vahel rohkem kui kaks aastat on, tuleb eksamid uuesti teha. Esimeste aastate jooksul tuleb ära anda Ladina keele eksam ja eksam ühes uues keeles oma valimise järele.

Nagu näha, on korraldus üsna keeruline. Tõin ta ka ainult peajoontes ette, sest täielikult pole ta veel välja töötatud, kuid arvatavasti põhijoontes muudatusi ei tule.

Nüüd tuleb aga küsimus, kas on see korraldus ka küllalt otstarbekohane? Enne kui selle peale vastust anda, peataksin veel ühe küsimuse juures, mis näib väga tähtis olevat, nimelt: mis peame meie ülikoolis saama? Esimene, täiesti loomulik vastus on: teadmisi. See on õige, kuid see ei ole mitte kõik, ja ka mitte ülikooli peatulesanne. Ma küsin, kas võib meile ülikool oma 3—6 aastase kursusega ühelgi alal täielisi teadmisi anda? Tingimata, ei. Need 3—6 aastat on niivõrd väike ajajärk, et neid vaevalt jätkub peajoonte omandamiseks. (Erandina paistab olevat arstiteaduskond, kus lõpetajal juba selle tõttu peab võimalik maksimum teadmisi olema, et ta kohe praktilisse ellu astub, ja kus õppimise aeg sellepärast ka teistest teaduskondadest pikem on; kuid ka seal ei või rääkida teaduse täies mahutuses läbivõtmisest, ja see arst ei ole palju väärt, kes peale lõpetamist edasi ei õpi). Mis siis peab ülikool andma, kui ta täielikke teadmisi anda ei suuda? Ta peab oskuse andma pärast lõpetamist teadmisi omandada, ta peab üliõpilasele õppimist õpetama, ta peab meetodi andma. See on pea nõudmine, millega meie esinema peame, sest mitte ainult vahele jäänud kohti ei pea üliõpilane pärast lõpetamist täitma, ta peab ka teaduse edaspidist arenemist jälgima, ta peab ka vahet teha oskama põhipaneva teaduse ja pealiskaudse sensatsioonilise sõnakõlksu vahel. Kõigeks selleks on aga tingimata meetodi tarvis, ja selle meetodi andmine on ülikooli pea tulesanne, sest neid teadmisi, mis ülikoolist saab, saab ka raamatutest ilma ülikoolita (jutt on praegu peaaesjalikult humanitaar teadustest.)

Vaatame nüüd, kas vastab meie ülikooli filosoofiateaduskonna korraldamine sellele nõudmisele. Kahjuks peab tunnistama, et nii mõneski osas ei vasta.

Ainete korraldus on, võib olla, kõige õnnelikum terves fakulteedis. Ta on paenduv, ta jätab isikule vabaduse omale ained täiesti oma maitse ja kalduvustega kooskõlas valida ta hoiab liig kitsa spetsialiseerumise eest. Ainukesed kitsendused, mis olemas on, ei tule ka mitte ülikooli, vaid haridusministeeriumi poolt, kust kutseõiguse saamiseks teatavat ainete grupeerimist nõutakse.

Teisiti on asjad eksamitega. Võiks tõesti arvata, et nende korralduse juures ainukeseks sihiks on olnud asja võimalikult raskeks, koormavaks ja takistavaks tegemine.

Juba see nõudmine eksamid ainult viimase kahe aasta jooksul teha, see jagamine kolme kindlasse termiini, mis jaoks see hea on? Ja see suur kokkukuhjamine? Sest kokkukuhjamine on väga suur. Filosoofia sisaldab, näituseks, 5 üksikainet, ja üsna rasket ainet. Ühe sessiooni jooksul on harilikult üks filosoofia eksami termiin, nii tuleb need viis ainet ühe päevaga ära teha. Veel raskem on ajalugu. Seal on üheks eksamiks kokku kuhjatud see, mis harilikult 7—8 eksamit oli. Tekstis teeb see umbes 4000—5000 lehekülge. Tahaksin teada, kas see nüüd inimesele õppimise või tuupimise kätte õpetab.

Sest missugusest meetodist võib üleüldse juttu olla, kui ülesandeks on niisugune kvantum lehekülgi peas pidada. Et siin õppimine spordini välja areneb, on kindel. Vahest ehk vastatakse, et tal ju kaks esimest aastat õppimiseks on, ta võiks ju põhjalikult nende aastate jooksul kõik läbi võtta, ja eksamite eel ainult korrata. Kuid esimeste aastate jooksul on ka tööd — keelte õppimine, seminaarharjutused, nii et kõike läbi võtta ei suuda, ja kui see ka võimalik oleks, siis põhjalik kordamine enne eksami nõuab ka tuupimist seni kui eksamid nii korraldatud on.

Harilik ainesüsteem, kus eksamid terve ülikooli kursuse jooksul ära antud saavad, on kõige otstarbekohasem. Ja tervitada tuleks võimalikult üksikasjalist ainete jaotamist üksikutesse eksamitesse, sest mida kitsam aine on, seda sügavamalt saab teda läbi töötada. Muidugi tuleks mingisugusest järjekorrast kinni pidada eksamite andmise juures, kuid see oleks ainult juhetamine, mitte kitsendamine. Eeskujuks võiks võtta väikeste muudatustega praegune õigusteaduskonna korraldus, ära jääks aastate järele jaotamine, sest filosoofia teaduskond on selleks liig lai, ja peale selle on ka üksikute ainete grupeerimist võimata ette näha. Soovitav oleks ka, et eksamite termiinid mitte ainult sügise, jõulu ja kevade ümber ei koonduks, vaid et eksamid oleks võimalik teha terve semestri jooksul kokkuleppel professoriga.

Üks asi paistab silma meie kava vaatlemisel, nimelt — üliõpilane, tema huvid, tema arvamus on kahjuks täiesti kahesilma vahele jäänud. Kuid see on joon, mis terve meie ülikooli poliitikast läbi käib, ja sellest vast ehk teine kord.

Stud. phil.

Herra Vilvill, ehk „.. elu on teisiti!“

Kui sa temale mõnikord juhtud kõnelema asjust, mis ei peaks homme olema, nagu eile oli, ja asjust, mis vahest käivad kaugemagi kui homse kohta, teeb ta tusase näo ja lausub: „Njaa, see on kõik teooria küll jah, aga... Elu on teisiti!...“

Kui sa temale räägid parandustest, mis tuleks läbi viia mõnes tukkuvas asutuses, või üritad mingit tingimata tarvilist uut ettevõtet, ja pöörad tema, herra Vilvilli kui „kogenu ja elutarga“ isiku poole hea nõuande palvega, siis hakkab tema näoihu kiskuma kortsu ja kobarasse ja see nõu, mis ta annab, on: „Njäh, need on teil kõik väga ilusad plaanid ja kõik, ja te võite ju teha ja kõik. aga... Elu on teisiti!...“

Kui sa tema juures juhtud mainima rahvast ja selle tulevikku ja selle sihtjooni, või üldse ideoloogiat mingisugustki, mis vaja oleks ju noorsoole anda, siis leiab ta, et elu kõigest sellest sootu teisiti on ja kõik see paljas tühi teoretiseerimine ja targutamine. Sa katsud talle selgeks teha, et ometi kaugemate sihtide ülesseadmine ja kindlama tulevikukava töötlemine vabastaks vast tema ja teisedki mõnest asjatunast tööst, parema tee ja kõrgema ülesande näitaks ja usku ja vaimustust annaks... Tema on aga kord endale pähe võtnud, et Eesti mees ei pea üldse kõnelema, vaid ainult nohisema! Ja ta muhkab jonnakalt-tuhmit: „ah, elu on teisiti!“

See on tema elutarkus ja ta reaalspoliitika. Iga päev oma väikese töö juures kohmitseda, tema ja kõik teised, igaüks oma raasukene sest ära teha, olgu see hea või halb — see on tema meelest ainsam ja suurim voorus. Ainult see on tema meelest see õige töötegija, kes vaikselt oma ette nukitseb ja — nohiseb. Tema olevat pettunud kõigis suurte sõnade tegijais. Sellepärast on tal kõige peale ainult üks vastus: elu on teisiti.

Sa kõnelesid talle, et siiski vahe on suurte sõnade tegemise ja tõesti suurte ideede vahel, ja et kui seda seni on halvasti ja pealiskaudselt tehtud, siis see veel ei tähenda, nagu ei tuleks üldse enam kõnelda üldsihtidest ja muist „teooriaist“. Ei, tema ei usu üldse mingisse ideaalisse, nagu näha. Ta ei viitsi harilikult teoretiseerida isegi nii palju, et ta fatalist oleks. Ta ei usu millegisse, sest et ta endasse ei usu.

Mõnikord on ta siiski ka filosoofilises tujus. Siis armastab ta teha end pessimistiks ja traagiliseks. Siis ta targutab pikalt ja laialt, et ilm ikka oma rada minevat, tee sealjuures, mis tahad. Kui sa veel temalt, Vilvillilt, midagi nõuad, siis teed talle karjuvat ülekohtu. Ah, elu on teisiti! on teisiti!

Sa räägid, et kuigi elu vahel teisiti on, et sest siiski veel midagi viga pole. Enam veel, et elu just teisiti olema peabki, sest mõtteilm ja tahe ei pea mitte elu järele, ainult konstateerides, lonkima, vaid just ees käima, elu juhtima. Et selles just nende ideede tähtsus seisabki, et nad elu juhtida tahavad ja tahtes ka jõuavad. Tood talle ajaloost põhjendusi, et ideed ja tegelik elu ikka on olnud läbi põimitud üksteisega, ja viimasele siiski on väga suuresti mõjunud esimesed. Kuigi mitte kõiges pole nad teda oma tahtmise järele saanud juhtida, siis ikkagi seda enam, mida suuremad, julgemad ja teravamad nad olnud. Sest et lõpuks on ka ideed o s a „elust enesest“ ja mida rohkem neist teadlik ollakse, kõneldakse ja läbi viia püütakse, seda enam ka see „elu ise“ omas kõiksuses juba

paremaks saab. Kuid mis kõneled sellest temale! Kõneled ainult Eesti tuhandeninalisele Nohisejale ja Nirisejale, kelle üks edustaja see võrtsikaupmehe herra Vilvill on. Eks sa tea, neile on ju elu teisiti...

Sest tõesti, tal on palju poegi ja omasuguseid kaaslasi, sel herral. Need vanemad nohisevad oma laua taga, ja nende õpetus on ainult, et nood nooremad midagi „uisapäisa“ ei talitaks, „üleöö“ midagi ei tahaks saada ja ikka „rahulikku järelemõtlemist ja kainet otsustamist“ harjutaks. Nood nooremad aga ei tahagi teada, ei sellest ega ka tollest, mis omal ajal vanemaid tööle kihutas. Õieti pole neile keegi sellestki enam nende, nooremate, keeli kõnelenud. Nüüd nohisevad ka nemand, istuvad kohvilaua taga ja õllelaua taga, ja kui nende pead rasked on, siis muigavad nad totralt üleolevalt „teoorijaist“. Kuid kui nende pead on selged, siis on neil nagu halb olla ja nad, ohkavad: „ah, elu on teisiti!“

Sa näitad ka seda herra Vilvillile. Sa näitad, et Eesti noorsugu iga nelja tuule poole longib, et mingit põhimõtet, peale diploomi, teda tööle pole vaimustamas, et ainult eitav, viljatu kritiseerimine ja muigav üleolemine osutab tema suhtumist kõikide nüüdisaja Eesti ühiskondlikkude, kirjanduslikkude ja kultuurpüüetega. Sa räägid ka, et vanad viinad ammugi lahtunud ja laused kulunud, ega keegi uut põhjalikumad ilmavaadet ja ideoloogiat pole annud, et ei keegi ülesandeid kätte näidanud nii, et see oleks kedagi sütitanud neid ka oma ülesandeks tegema. Sa kõneled sellest Vilvillile, lootes, et sealt midagi selle vastu leitaks. Naiiv! Herra Vilvill tõmbab näo kipra. Herra Vilvill on pessimist. Herra Vilvillil pole usku endasse ega teistesse. Ta ei viitsi hakata mõtlemagi. Ta pomiseb: „Ah, laissez faire, laissez passer! Eks need nooremad või ju teha, aga... Ma ütlen, see on paljas teooria. Elu, see on teisiti!..“

Pöörad „nooremate“ poole, naiiv. Need trimpavad õllelaua taga ja teised kritiseerivad „vanu“, miks nad nii vähe teinud ja nohisevad: „Elu on teisiti, see muu on kõik teooria; elu on teisiti!..“

Sul, naiiv, saab süda täis:

Hõikad:

„Aulikud herrad vilistid, te olete ise kõik natuke, „teisiti!““

Ni.

Tallinna tehnikum.

Tallinna tehnikum on noor õpeasutus. Ta on umbes sama vana, kui Eesti vabariik ja Tartu Eesti ülikool. Tema kava on Eesti tehnika seltsi poolt samal ajal kokku seatud, kui Eesti vabariigi väljakuulutamise otsustati ja manifestiga välja kuulutati. Mõlemail neil oli aguses ühine rõhuja — ja nimelt Saksa okupatsioon. 1918. a. kuulutati Eesti vabariik välja ja rajati ka esimene tehniline õpeasutus Eesti tehnika seltsi poolt, mis aluseks on saanud kõrgemale tehnika koolile Eestis.

16. septembril 1918. aastal avas Eesti tehnika selts Põhja-Ameerika Ühisriikide tehnika ülikoolide ja Saksamaa tehnikumide eeskujul Tallinna tehnikumi, mis selleaegsete Saksa võimude surve all ainult tehniliste erikursuste nime kanda tohtis. Avamine sündis Lutheri vabriku ruumides, kus ka tehnikum esialgu asus, ilma iseäralise pidulise aktusetä. Avamise

kõne pidas tehnikumi juhataja ins. K. Ipsberg ja tervituskõne Eesti tehnika seltsi esitaja.

Kui Eesti Ajutine Valitsus võimule pääsis, lubas haridusministeerium asutusel tehnikumi nime kanda. Nii siis oli kõrgema tehnika eriopeasutusele alus pandud, kuid see oli ainult alus, mille peale edaspidised täiendused rajanesid. Selle aluse rajamisel on ka ette nähtud, et Tallinna tehnikumist ajajooksul tehnika ülikool peab välja võrsuma. Ta on ka oma avamist saadik palju kasvanud ja täienenud ja loodetavasti täieneb ta ka ajakohaseks tehnika ülikooliks ja saab tähtsmaks kultuuriteguriks Eesti riigi elus.

1918. aastal takistasid sõjaolud tehnikumi tegevust. Oli ju sel ajal kogu tähelepanu pööratud sõja peale. Pea kogu selleaegne õpilaskond võttis, suuremalt jaolt vabatahtlikkudena, sõja teenistusest osa, ja ka tehnikumi organiseeriv jõud rakendati sõjavankri ette. Nii katkes järjekorraline tehnikumi tegevus kuni 1919. aasta sügiseni.

Ka nüüd ei saadud järjekindlale tegevusele asuda ruumipuuduse ja sõja tõttu. Nimetatud aasta sügisel algas tehnikumis õpetöö. Eesti tehnika seltsi peakoosoleku poolt valitud komisjoni välja töötatud kava järele. Selle komisjoni liikmeteks olid: ins. K. Ipsberg, ins. E. Maltenek, arh. E. Habermann, ins. H. Reier, ins. F. Kogel, ins. A. Uesson, töökoja juhataja J. Kesküll ja töökoja juhataja H. Orav. Peale selle võtsid komisjoni tööst osa maavalitsuse tehnika osakonna juhataja ins. F. Peterson ja linnaameti liige J. Mägi. (Vaat. Tallinna tehnikumi programm k.-ü. „Rahvaulikool“, 1919. a.). Ruumid (Pikk tän. nr. 20, end. Cannut-Gildes) ja sisseseade muretses Eesti tehnika selts, kuna õpejõudude palgad haridusministeerium oma kanda võttis.

Tehnikumis töötas sel aastal 6 põhiosakonda: masinaehituse, elektrotehnika, laevaehituse, inseneer-ehituse, hüdrotehnika ja arhitektuur. Direktoriks oli valitud Eesti tehnika seltsi poolt ins. H. Reier. Õpejõududeks olid kohalikud inseneerid ja tähtsamad keskkooli õpejõud, kuna professorid täiesti puudusid. Mitmesuguste puuduste mõjul ei saanud õpetegevus olla nõutaval kõrgusel, kuid selle aasta tegevus oli õieti esimene tegelik, katseaasta, millal omandati kogemusi ja püüti selgitada neid nõudeid, millele peaks vastama tehniline õpeasutus meie oludes.

Selle tegevuse aasta jooksul töötasid senine tehnikumi õpenõukogu ja haridusministeeriumi esitajad tehnikumile uue põhikirja välja, mis E. Asutava Kogu seadusandliku delegatsiooni poolt 14. mail 1920. aastal vastu võeti ja mille põhjal ka tehnikum sellest ajast peale on töötanud. (See põhikirja, kust lähemaid teateid võib saada, on saadaval tehnikumi kantseleis).

Selle põhikirja vastuvõtmisega sai tehnikum täiesti riiklikuks õpeasutuseks, mis allub otse haridusministeeriumile. Eesti tehnika seltsil kui tehnikumi asutajal jäi õigus osa võtta hoolekogu kaudu asutuse juhtimisest ja üleväljandamisest.

Kuratooriumist võtaks osa neli ministeeriumi esitajat — haridus-, kaubandus*tööstus-, teede ja siseministeeriumi poolt; tehnikumi direktor ja kolm esitajat õpenõukogu poolt; neli esitajat E. t. seltsi poolt ja üks esitaja Tallinna linna omavalitsuse poolt.

Kokku võttes selgub põhikirjast, et Tallinna tehnikum sisaldab eneses tehnika keskkooli — tehnikute ja meistrite ettevalmistamiseks ja tehnika

ülikooli esimese kontsentri — tegeliste inseneeride ja arhitektide ettevalmistamiseks. Tegelik inseneeri kursus tehnikumis, mis 6 semestrit, s. o. 3 aastat kestab, vastab umbes Saksamaa politehnikumide ning nõndanime-
tatud inseneeri-akadeemiade omale.

Peale selle avati tehnikumi juures, nagu põhikirjas ette nähtud, tehnikumile ettevalmistav õpeasutus — eeltehnikum. See on hariliku keskkooli tehniline haru. Tehnikumi külge liidetud õpeasutustest asutati kutsekool õpetajate ja kaubalaeva mehaanikute kursused. Tehnikumi esimesele semestri-le võetakse vastu keskkooli ja eeltehnikumi lõpetajaid.

1920. sügisel semestril töötas 9 põhiosakonda ja nimelt: masinaehituse, elektrotehnika, laevaehituse, mereinseneer-, mehaanika, ehituse (teede), hüdrotehnika, arhitektuuri, maamöödu ja tehnilise-keemia osakond.

Olgugi, et 1920. a. tehnikum seadusandlikult riigiasutuseks muudeti, ei suutnud ta siiski sel aastal nõutaval määdul edasi areneda, sest puudusid sellekohased majanduslikud võimalused. Krediidid, mis haridusministeeriumi poolt määrati, olid uue ajakohase tehnilise õpeasutuse korraldamiseks imeväiksed. Ka paremate ruumide muretsemisel tuldi vähe vastu. Õpetegevus kannatas ka vastavate õpeabinõude ja õpejõudude puuduse all. Neid puudusi katsuti jõudumööda kõrvaldada. Juba sügisel semestri algul asuti raamatukogu, kollektsoonide, füüsika ja maamöödu kabineti ja laboratooriumi korraldamisele, kuigi esiteks ei lubanud krediidi-olud palju juure muretseda ja teiseks pole ka ruumi olnud, kuhu neid sisseseadeid paigutada, sest üüritud ruumidele on võimata külge ehitada. Osalt aitas korraldustöödele kaasa raamatu ja mõnesuguste aparaatide annetused eraisikute poolt.

1921. a. kevadisel semestril oli paranemist märgata, kuid vähe. Oli võimalus nõnda palju krediiti saada, et kõige hädalisemaid nõudeid rahuldada. Telliti väljamaalt keemia ja elektrotehnika laboratooriumi ja füüsikakabineti sisseseadeid ja raamatuid. Esialgu aga avanes tehnikumil võimalus tarvitada riigi kesklaboratooriumi, kuna füüsikakabinetti seni muretsetud sisseseadega pidi töötama ja nüüd nõutavad laboratooriumid ja töökojad täiesti puudusid. Sellel semestril sai tehnikum ka paremaid õpejõudusid, nagu prof. R. Gutmann ja t. Seega oleks siis prof. R. Gütman esimene professor tehnikumis. Kuid selle semestri jooksul andis ruumipuudus ennast teravamini tunda, kui kunagi enne, ja selle puuduse kõrvaldamiseks on suvisel õpe-vaheajal tegeliku tähtsusega sammusid astunud.

Praegusel sügissemestril on tehnikumi tarvitada kaks kaunis suurt kolmekordset maja, kuid ruumipuudus pole siiski kõrvaldatud, mille tõttu ka vastavatest joonestussaalidest puudus ja uuesti sisseseatud keemia ja elektrotehnika laboratooriumid ja füüsikakabinetti kokku surutud on, mis nende tarvitamist raskendab. Märksa täienenud on ka kollektsoonid ja raamatukogu.

Õpetegevus sügissemestril on tuntavalt elavamaks muutunud. Õpilaste arv kõrgemal astmel on kasvanud kuni neljasajani. Tehnikumi professor on täienenud tähtsamate ja paremate jõududega, nagu: akadeemiku Poljestshuki, prof. Madisoni, prof. Dreyeri, dots. Volmeriga j. t. Ka senised dotsendid on omal alal hoolega edasi töötanud. Õpevahendite puudusest on katsutud üle saada, neid tellides Saksamaalt, ja missugust teid ka edaspidi nende muretsemisel peab käima. Õpekavas on täiendavaid

muudatusi ette võetud. Üksikute eriainete läbivõtmine on põhjalisemaks kujunenud, nii et suurem jagu käsitatavaid aineid täiesti tehnika ülikoolide kava järel läbi võetakse.

Lõpuks mõni sõna kavatsuste kohta. Tehnikumi juure on kavatsatud avada tehnika ülikooli teine kontsentr.-teaduslikkude inseneeride (diploom.-inseneer.) ettevalmistamiseks. Teise kontsentr. (akadeemiline kursus, nagu teda seni on nimetatud) peale võetakse vastu esimese kontsentr. lõpetajaid, — ja ta kursus kestaks kaks aastat. Praegune tehnikumi õpenõukogu on asutanud komisjoni senise tehnikumi põhikirja järelevaatamiseks ja uue tehnika ülikooli põhikirja väljatöötamiseks. Nimetatud komisjon töötab järgmises koosseisus; juhataja praegune direktor ins. H. Reier ja liikmed akad. Poljestshuk, prof. Madison, cand. chem. J. Annuson, cand. mat. J. Kiivet ja cand. mat. V. Päss. Komisjoni töö lõpule jõudmisel läheks uus kava haridusministeeriumi ja sealt V. valitsuse kaudu riigikogule vastuvõtmiseks. Jääb järele ainult sellele ettevõetud tööle kiiremat ja otstarbekohasemat käiku soovida.

Praeguse tehnikumi juhatuse poolt on tehnika-ülikooli maja projekt haridusministeeriumile ära antud ja samme astunud vastava summa riigi eelarvesse võtmiseks. Kavatssetav ehitus saaks üks suurematest Tallinnas.

Kuivõrd kavatsused teostuvad, näitab tulevik.

P. T-ler.

Muusikaline ettekanne.

Muusika pala ettekandes, solistina ehk ensemble'is (ühises kogus) on igal kunstnikul soov pealtkuulajale pakkuda tõsist naudingut sisurikkas ettekandes. Et seda saavutada, peab silmas pidama kaht asja: 1) helitöö välist ehk tehnilist külge ja 2) helitöö sisu ehk ideed.

Kunstnik peab täiesti üle olema helitöö tehnilistest raskustest, mida saavutatakse teatavate programmide ja süsteemide järele — see on esimene nõue.

Tõsisel helitööl aga, peale tehnilise külje, on veel sisemine idee — sisu, mis tundub temas läbi ja läbi ja annab tähenduse igale kõige väiksemale muusikalisele lausele.

Kui kunstnik kannab ette helitööd tehniliselt hiilgavalt, jättes kõrvale sisu, tundub ettekanne külm, tühi; kui ta aga püüab ühtlasi tungida helitöö ideesse, püüdes seda peentundeliselt väljendada — tema ettekanne kisub kaasa ja pakub tõsist muusikalist naudingut.

Seda tähele pannes peavad kunstnikud enese väsimata arendama ühes tehnikaga ka arusaamist muusika sisemisest ideest, — mis raske ja tähtis ülesanne on.

Mil teel püüda arusaamisele muusikalisest ideest? Selleks peab olema: 1) tuttav ajajärguga, millal üks või teine helilooja elanud, peab teadma selleaegset üldilist ilmavaadet ja üldilist kultuuri tasapinda; 2) peab teadma teatava helitöö autori elulugu, tema ilmavaadet, tingimisi, milles ta elanud ja mõjusid, mille all loodud helitöö. Näituseks võiks

nimetada Bachi, kes oli uskliku ilmavaatega, elas täielikult selles idees ja kirjutas helitöid, millede põhijoon religioosne; 3) peab olema tuttav ka teatava helitöö algallikaga, kust võtnud komponist idee (mõni poeem, maal jne.) Näit: Tshaikovski võttis oma helitöö „Surma saare“ idee Böcklini samanimelisest maalist, ehk Paul Dukas oma sherzo „L'Apprendti Sarcier'i“ (Sarts'i õpilane) idee Goethe samanimelisest ballaadist.

Nagu ülemast näha, peab tundma muusika ja kunsti ajalugu, palju lugema häid kriitikaid, ja alles siis võib aru saada muusika ideest. Palju aitab selleks kaasa heade kontsertide kuulamine, kokkupuutumine hingeliselt arenenud inimestega, selle peale vaatamata, kas nad muusikerid ehk mitte ja töötamine eestkätt esemble'is, siis orkestris ja kooris hea juhatuse all.

Nii kui solistil on tarvilik täieline arusaamine helitööst, nii on ka ensemble'is tähtis, et kõik osavõtjad ühesuguselt saaksid aru mängitava helitöö ideest. Ning et seda saavutada, peab iga kaasmängija harjutusel pealegi veel mitte sedavõrd kaitsma oma isiklikke arvamisi, kui püüdma aru saada ka seda, mis mõtlevad tema kaasmängijad. Sel tingimisel kiskus üks idee varsti kõiki mängijaid kaasa, tehes selgeks igaühele tema partii sisu, — ja tagajärg on see, et partneritel iseenesest kujuneb välja ensemble, kus igaüks mängib suure vaimustusega, ilma et koormaks omi sõpru.

Niisugune on tõsise ensemble'i ehk ühismängu seadus. Sellest aru saades, näit., ei palu solist kunagi akompaniaatori oma järele mängida, ei ta paneb ette, et see mängiks sama hingeliselt, kui ta isegi, sest ettekanne sellest ainult võidab ja soolo ei kannata selle all sugugi.

Vanasti oli küll teistiti: helitöö nõudis, et akompaniaator pidi solisti jälgima, sest ta partiil oli väga vähe kaasa rääkida, muusikaline mõte oli kõik solisti partiis (n. n. homophoniline muusika). Kuid uuemal ajal pole solistil eesõigust, sest akompaniaatori partiis on harilikult väga palju mõtteid, mõnikord palju rohkem, kui solisti omas, näit., sagedasti Vagneri muusikas.

Nagu juba öeldud, helitöö ettekanne seisab ta tehnilise külje ja idee teostamises ja võib õnnestada ainult siis, kui kunstnik on täiesti andunud oma ülesandele. Seda silmas pidades peab ta ettekande ajal unustama tehnika (sest seda peab ta juba varemalt omandama) ja unustama ka pealtkuulajad, et anduda täiesti helitöö sisule.

Oskest, pealtkuulajaid tähelepanemata jätta on aga raske kätte saada, mille peale palju jõudu kulutama peab, kuid kindlal tahtmisel ja püüdmisal on see siiski võimalik.

Lõpuks veel üks tähelepanu: Missuguseid asju valida avaliku ettekande jaoks? Enam-vähem täielikkude helitööde keskel on olemas palju niisuguseid, mille ideaalne sisu õige tühine. Niisuguste teoste avalikku ettekandmist ei või küll keegi põhjusemõtteliselt hukka mõista, kuid kui kunstnik tahab pakkuda oma pealtkuulajatele mitte ainult esteetilist, vaid ka hingelist rahuldust, tahab luua nendele ilusat ja täielist, nii väliselt kui sisemiselt, siis jätab ta kõik pealiskaudsed teosed kõrvale ja vahib teose suurema ja sügavama sisuga.

X.

Üliõpilaskonna edustuse järjekorraline

koosolek peeti keskädalal 23. novembril s. a. Koosoleku algul oli koos 18 liiget, hiljem tuli veel paar liiget juure. Oli ilmunud ka kaunike kogu pealtkuulajaid. Kõige pealt tuli 3. lugemisele edustuse kodukord. Tehti mõned parandused. Muu seas langes välja korporantide rühma vastuseismisel määrus, mille järele edustuse koosolekute juhatamiseks valitakse alatine koosoleku juhatus. Korporantide ettepanek, et koosolekuid juhataks edustuse juhatus, nagu seni, kukkus ka läbi. Teisi ettepanekuid ei tehtud ja nii jäigi tühi koht. Veerandtunniline vaheaeg, mis rühmade-vahelise kokkuleppe saavutamiseks tehti, ei annud tagajärgi ja nii mindi ilma küsimust lahendamata päevakorras edasi. Teistes kodukorra punktides suuri lahkuminekuid enam ei olnud ja nii võeti kodukord kolmandal lugemisel vastu. Seega on edustus ühe oma suurema ülesandega valmis saanud, kuigi töö tikati puuduline on.

Kodukorra lugemisele järgnesid seletused arupärimiste peale. „Tall. Teatajas“ ilmunud ebaõigete teadete kohta edustuse tegevusest teatas juhatus, et ta loomulikult püüab valeteadeteid õiendada. „Tall. Teatajas“ ilmunud teate kohta pole õiendus avaldatud, sest et kirjutus pole juhatuse liikmeile silma puutunud. Selle järele vastab edustuse esimees ksv. K. Peterson tema tegevuse kohta Soome lauljate auks korraldatud banketil esitatud arupärimise peale. Leides, et arupärimises etteoodud faktid käivad banketi mitte-ametliku osa kohta, kui tema seal viibis juba erasikuna, arvab ta enese mitte kohustatud olevat vastama arupärimise peale. Edustust ei võivat huvitada, kuidas peab end üleväl erasik mitte-ametlikul koosviibimisel. Peale lühikest vaheaega algasid läbirääkimised ja siis ülemineku vormeliste hääletus. Vormelid kukkusid aga kõik läbi, sest ükski neist ei saanud kodukorra järele tarvisminevat absoluutset häälte enamust. — Nii mindi üle rahvusvahelise üliõpilasliitu astumise küsimuse juure. Juhatuse poolt oli ettepanek tunnustada põhimõtteliselt tarvilikuks astumine „Confédération Internationale des Etudiants“ (C. I. E.-sse). Sellekohase soovi avaldamisega tuleks rutata, sest kevadel on C. I. E. täidesaatva komitee koosolek, kelle kaudu ettepanek C. I. E. üldkoosolekule läheb. Läbirääkimistel leiti, et küsimuse läbivaatamine tuleks anda komisjoni kätte, kes C. I. E. kohta lähemaid teateid muretseks, selgusele jõuaks selle liidu poliitilise sihi kohta praegusel silmapilgul ja tutvuneks teiste rahvaste üliõpilaskondade seisukohaga C. I. E. vastu. Komisjoni valiti ksv. ksv. Sammül, A. Oinas ja üks juhatuse liige juhatuse määramise järele.

Ülikooli õpemaksu kõrgendamise küsimuses asus koosolek ühelmeel eitava seisukohale. Leiti, et õpemaksu kõrgendus 2500 margani semestris teeb kehvematele üliõpilastele ülikoolis viibimise võimatuks. Juhatusele tehti ülesandeks saata sellekohane märgukiri ülikooli valitsusele ja haridusministeeriumi.

Selle järele teatas juhatus, et Ameerika kristlike üliõpilaste liidult oleks võimalik saada ainelist toetust meie üliõpilaskonnale. Esiti oleks toetust vaja üliõpilaskõõgile. Otsustati toetus, kui see tuleb, loomulikult vastu võtta, kuna tarviline asja korraldamine juhatuse hoole jäeti.

Läbirääkimiste all avaldati soovi, et kunstnik A. Veizenbergi hauale edustuse poolt parg saaks pandud. Koosolek lõppes k. 1 öösi. — us.

Ülikooli teated.

Ülikooli 3. aastapäeva

pühitses ülikool piduliku aktusega aula saalis, millel viibisid ka riigivanem Päts ja haridusminister Bauer. Osavõtmine oli rohke. Rektor H. Koppel kandis aruande läinud aasta tegevuse kohta ette. Teiste tervitajate hulgas tervitas ülikooli tema aastapäeva puhul ka üliõpilaskonna edustus lühikese piduliku kõnega.

Õhtul oli ülikooli valitsuse poolt „Ühiselumajas“ bankett korraldatud, millest ülikooli õpejõud, riigivanem Päts, haridusminister Bauer, üliõpilaskonna edustus ja teised kutsutud võorad osa võtsid.

Üliõpilaskonna edustuse poolt pidas ksv. Susi kõne, milles ta väljendas üliõpilaste soovid õpetöö, õpemaksu ja teiste küsimuste kohta.

Õhtul oli „Vanemuises“ kontsert-ball edustuse korraldusel. Osavõtmine oli väga rohke.

Auhinna tööd.

Ülikooli aktusel, 1. dets. 1921, auhinna saamiseks sisseantud tööd järgmiselt hinnatud:

Õigusteaduskonna poolt väljakuulutatud auhinnatööd.

1) „Maks väärtuste juurekasvu pealt“ — stud. Richard Laur 2 auhinna, stud. Arnold Lints — 3 auhinna.

2) Varanduslikkudest vahakordadest abieluinimeste vahel, ühenduses teiste tsiviilkodeksite järele maksvate süsteemidega varanduslikkude vahakordade kohta abieluinimeste vahel“ — stud. Jüri Kalm — 2 auhinna.

3) „Surmanuhtluse“ üle kirjutatud töö märgusõnaga „Õiglus, seadus, vabadus“ ei arvatud auhinna vääriliseks ja ümbrik põletati ära.

Arstiteaduskonna poolt ülesseatud aine üle „Vererõhumise muutused neerupõletiku juures ja selle põhjused“ — stud. med. Aug. Arrak I auhinna.

Mat. loodusteaduskonna poolt aine üle: 1) „Biemanni tõendamatu hüpotees 3. funktsiooni nullpunktide kohta“ — stud. Viktooria Aavakivi II auhinna.

2) „Viljandi oruveelahe“ — stud. Jaan Rumma I auhinna.

Põllumajandusteaduskonna poolt ülesseatud ainet üle:

1) „Kas Eestrst tehtud võrdluskatsed kultuurtaimede sortidega vastavalt nüüdseaja nõuetele“ — stud. Nikolai Roosa III auhind.

2) „Tammemetsade seisukord kodumaal enne ja nüüd ja selle muutumise põhjused“ — stud. Paul Reim I auhinna, stud. Edgar Vester — II auhinna.

Teistes teaduskondades auhinna-töid sisse antud ei olnud.

Auhinnatööde ained 1922. aasta peale.

1. Usuteaduskonnas: a) Esra und sein Werk (Esra ja tema töö), b) kuidas hindasid eestlased ja liivlased ristiusku „Läti Hindreku kroonika“ järele, c) Fr. Kreuzwaldi usuline-kõlbline ilmavaade „Lembitu“ järele.

2. Arstiteaduskonnas: a) „Über die Beziehungen der Senkungsgeschwindigkeit der Blutkörperchen, der Thrombocytenzahl und der Blutungen bei Purpura haemorrhogica“. b) „Spielen die Lipoide eine ausschlaggebende Rolle bei der Wirkung der Narkotika“, c) „keemiliste ja füüsiliste tegurite mõju Staphylococcus pyogenesi hämolüütiliste omaduste peale“, b) „Анафилактия мозга“, e) „Abgrenzung und Begriffsbestimmung der Dementia paranoides“ (Klinische Studie).

3. Õigusteaduskonnas: a) Rooma õiguses — Justus titulus und bona vides als Erfordernisse der Ersitzung“ b) Eestimaa õiguse ajaloo — „Der gemeine Landtag im VX. und XVI. Jahrhundert“. c) Riigioiguses: „Riigipea osa parlamentaarse riigikorra juures“. d) Ökonoomilises poliitikas: „Vaba kauplus ja proteksionism.

4. Filosoofia teaduskonnas: a) „Eksperimentaal-foneetiline uurimus Läänemere Soome keelte alalt“. b) „N. u. Gooti küsimusest Eesti hilisema Rooma raudaja kultuuris, arhæoloogilise materjali valgustusel“. c) „Koidula jutustuste algupärasuse astme kindlaksmääramine“.

5. Põllumajandusteaduskonnas: a) „Rootsi ja Vene valitsuste ajal Lõuna-Eestis korraldatud maahindamise ülesanded ja puudused“. b) „karjatamise mõju heinamaa peale“. c) „Angelni tõugu kari Eestis“. d) „Metsade seisukord Põhja-Eesti pae peal“. e) „Saaremaa ader“.

6. Matemaatika-loodusteaduskonnas: a) füüsikas — „Kure-saare muda füüsikalised omadused“. b) mineraloogias — „Untersuchung des Dictyonemaschiefers in Estland nach Entstehung, Alter, Verbreitung und wirtschaftlicher Bedeutung“. c) zoologias: „Kodumaa Microtinae ja nende ettetulek meie läänepoolsetel saartel“.

7. Loomaarstiteaduskonnas: a) „Tartu müügipiima läbivaatamine uemate uurimise viiside järele“. b) „Vere prätsipitatsiooni kui tuberkuloosi diagnostikumi ja prognostikumi praktiliselt tarvitusele võtmise järelekatsumine veiste juures“. c) „Eesti müügilie tulevate juustusortide standardi sisseseadmise katse“.

Üliõpilaskonna märgukiri ülikooli valitsusele õpemaksu kõrgendamise asjus.

Ajakirjanduses on kordunud teated ülikooli valitsuse otsuse kohta 1922. aastast alates õpemaksu kõrgendada 5000 margani aastas.

Nimetatud otsus on laiades üliõpilasingides kibedustunde esile kutsunud. Selles nähakse kõrgema hariduse saamise jõukamate kihtide eesõiguseks tegemist, mis sunnib ülikoolist eemale jääma osa kõige andekamat ja edasipüüdvat elementi, — neid üliõpilasi, kellel senini korda on läinud, kõige suurema energia pingutuse ja noorele idealistile omase ennastalgamise tõttu õpetööd ülikoolis jätkata, rahuldades omi minimaalseid tarbeid juhusliku teenistuse ja laenu eest. Sarnastes oludes ei saaks üldine kultuuriline tasepind kunagi väärilise kõrguseni tõusta.

Kõne all olev määrus olla tingitud ülikooli valitsuse püüetest ülikooli eelarves tasakaalu saavutada. On arusaamatu, mispärast just üliõpilased, kellel selleks kõige vähem võimalusi, ülikooli ülespidamise kulud oma kanda peavad võtma, kuna ülikool riikliku tähtsusega ettevõtte on.

Toetades selle peale, et igasugused põhjendused ülikooli õpemaksu kõrgendamiseks puuduvad:

- 1) elukallidus ei ole läinud aastaga võrreldes tõusnud,
- 2) üliõpilaste majanduslik seisukord ei ole paranenud,
- 3) ülikooli liigitamine nende ettevõtete hulka, mis ennast majanduslikult ära tasuma peavad, ei vasta valitsuse tendentsidele (maksuta algkool), ja arvesse võttes et kõne all olev määrus riigi hariduslikke püüdeid tuntavalt halvab, sest kehva üliõpilase eelarves mängib 5000 marka kaaluvat osa ning õpemaksu kõrgendamise tagajärjel on:

- 1) osa energilisi, töövõimulisi üliõpilasi sunnitud ülikoolist eemale jääma, kuna
- 2) teiste ülikoolis õppimise aeg kõrvalteenistuse tõttu halvavalt pikaks venib, pöörab üliõpilaskonna juhatus edustuse sellekohase otsuse põhjal ülikooli valitsuse poole tungiva palvega, eelpool nimetatud otsus õpemaksu kõrgendamise kohta muuta, endise normi juure edasi jäädes.

Üliõpilaskonna esimees: Karl Peterson.

Abikirjatoimetaja: J. Volt.

„Üliõpilaslehe“ tehnikumi osa toimkond.

23. oktoobril s. a. otsustas tehnikumi õpilaskonna üldkoosolek valida „Üliõpilaslehe“ tehnikumi osa asjaajamiseks viieliikmelist toimkonda. Valiti: Ahmann Tääker, Masik, Tischler ja Pöder. Neist astus hiljem Ahmann tagasi, kelle asemele õpilaskonna esituse poolt valiti Kaasik. Toimkond jagas oma vahel ametid järgmiselt; esimees Pöder, kirjatoimetaja Masik ja laekahoidja Tääker. J. P.

Tehnilise kirjanduse puudus.

Tehnilisest kirjandusest ja õpevahenditest tundub tehnikumi õpilaskonnas suur puudus. Õpilased peavad endid rahuldama ainult loengute ajal tehtud märkustega, millest muidugi liig vähe on.

Mineval semestril andsid küll mõned lektorid omad loengud paljundada, mille toimetamise õpilaskonna esitus ja korp. „Leola“ oma peale võtsid. Ka neist tundus vähe, sest paljundati ainult mõne teadusala loengud.

Nüüd näib asi paranevat: nimelt on Ameerika Kristlik Üliõpilaste selts kirjanduse muretsemises oma abi tehnikumi õpilaskonnale pakkunud ja kirjanduse kätetoimetamise oma peale võtnud. Peale selle on tehnikumi juhatus kaudu paar saadetust õpevahendid Saksamaalt päralt jõudnud, mis õpilaste kätte en-gros hindadega lähevad. A. L.

Tehnikumi stipendiumid.

Käesoleval õpeaastal on stipendiumi saanud järgmised õpilased:

Riigi poolt 600 mk. kuus — J. Romberg, G. Aver, H. Hendrikson, J. Pöder, A. Hansen, R. Sulg, J. Koppel, E. Treiberg, G. Gutmann, V. Leevald, M. Eidenberg Lüdeman, A. Prikk, A. Ambros, J. Tief.

Tallinna linnavalitsuselt Poska nimelist stipendiumi à 15.000 mk. aastas — A. Sosmann, A. Kare, R. Kasikof, K. Oja.

Saaremaa maakonnavalitsuselt ühekordseks abirahaks — A. Paju 1500 mk. ja Kaasik 3500 mk.

Linna hoolekande osakonnalt — J. Tirmann 1921. a. I. sem. — 800 mk.
Tartu maakonna valitsuse poolt on määratud 4 stip. à 5000 mk. aastas, kuid seni pole sooviavaldajaid leidnud.

Sport.

Tehnikumi õpilaskonna spordi osakond tellib talispordi aja lähenemise tõttu Soomest suuski, mis odavamad tulevat kui kodumaa ärid neid müüvad. A. L.

Hockey ja jalgpalli vormi kavade võistlus.

Tehnikumi õpilaskonna spordi osakond kuulutas õpilaskonnas hockey ja jalgpalli vormi kavade võistluse välja.

Vormi hackey meeskonnale — särk; jalgpalli meeskonnale — särk, püksid ja sukad.
Kavade sisseandmise aeg lõppes 17. novembril. A. L.

Tähelepanud trükivead „Üliõpilaslehes“ nr. 12.

			peab olema	ton
2. lehekülj	15. rida	ülevalt tor	—	—
4. „	18. „	alt selleaagse	—	—
8. „	20. „	nõu	—	—
10. „	5. „	ülevalt komposiitum	—	—
10. „	16. „	neitsi-vandlusele	—	—
10. „	34. „	Freundenburgi	—	—
18. „	11. „	alt järgmine	—	—

Väljaandja Üliõpilaskonna Edustus. — Vastutav toimetaja: **Karl Peterson.**

Toimkonna juhataja: **Jüri Sammul.**

Sekretäär: **Alfred Koort.**

Tegev toimetaja: **J. Albreht.**

Tartu Üliõpilaskonna Edustuse kirjanduskogus

on järeljäägid üliõpilaste kirjandusest, mis müügile tulevad. Saada on:

„Üliõpilaste leht“ 1914, 1915 ja 1916 aastakätgid, 8 nr. nr. iga aastakäik, à M. 10.— üksik number. Terwe komplekti hind M. 240.—, üksik aastakäik M. 80.—.

„Üliõpilasleht“, 1920 aasta väljaande nr. nr. 1, 2 ja 3 à M. 20.—, kogu hind M. 60.—.

Eesti üliõpilaste poliitilise agitatsioonibüroo väljaanded (1917 a.):

- 1) Cand. hist. E. Asson. Venemaa vana kord ja tema kukutamine. M. 25.—.
- 2) H. Kruus. Eesti poliitiliste erakondade programmid. M. 20.—.
- 3) H. Kruus. Vene ja Eesti poliitiliste erakondade programmid. M. 30.—.
- 4) Ed. Vilde. Demokraatlik kasvatus. M. 15.—.
- 5) H. Kruus. Rahvusautonoomia. M. 20.—.

Kõiki eelpoolnimetatud raamatuid saab — isiklikult ära viies — Tartus, Üliõpilasmaja, tuba nr. 12, igapäev kella 12—13 ehk posti kaudu tellides (Tartu, Üliõpilaslehe toimikond) järelmaksuga.

Terwe kogu hind M. 410.—

Kuulutada on kõige kasulikum „Kalaasjanduse“ veergudel, sest „Kalaasjandus“ on ainuke sellekohane eri-ajakiri Eestis. Kuulutuste tariifi küsige talitusest, Meripulestee 5, Tallinn, Eesti, kõnetr. 10-93.

Eesti ajakiri

Kalaasjandus

KALAPÜÜK — ÜMBERTÖÖTAMINE — KAUBANDUS
— — TEADUSLINE TÖÖ — ÜHISTEGEVUS — —

Vastutav toimetaja: Ernst Webermann.

II aastak.	Kõnet.: (Pagari t. 2, k. 6, Tallinnas) igal laup. k. 9-11. Kirjade aadr.: Postk. 22, Tallinn, Eesti.	1921.
------------	---	-------

„Kalaasjandus“ toob asjalikka kirjutusi ja teateid, mis võimaluse järele ilustud joonistustega, piltidega ja diagrammidega.

Kalapüügist ja selle korraldamisest, kalavõrkudest ja teistest püünustest, kalapaatidest, kalasadamatest jne.

Kala ümbertöötamisest, kalahoiust ja transpordist, tutvustades lugejaid uuemate tehnika edusammudega sellel alal.

Kalakaubandusest nii sise- kui välisturgudel, hindadest, sortidest jne.

Teaduslisest tööst kalaasjanduse arendamise sihil ning kalahulkade kaitseks.

Ühistegevusest kalameeste hulgas, andes juhatusi ühisuste asutamises ja tegevuse korraldamises.

Statistikast — koondades ja läbitöötades sellekohaseid andmeid.

Kõik, kes huvitatud kalaasjandusse puutuvaist küsimustest, loevad „Kalaasjandust“.

Tellimise hind 200 marka aastas, väljamaale poole kallim.

Väljaandja: Laevaõidu ja merikaubanduse edendamise selts „LAEVANDUS“ Meripüestee nr. 5, Tallinn, Eesti.

Kirjastus A.-S. VARRAK

Tallinnas: { Kontor: Tatari tän. № 1. Tel. 6-81.
Kauplus: Harju tän. № 48.

Tartus: { Kauplus,
Trüki- ja
Kõitmiskoda } Rütli tän. № 24/26. Tel. 3-20.

Soovitame oma ilukirjanduslikkudest väljaannetest:

Adson, A. Roosikrants.	50.—
" Vana laterna.	50.—
" Henge palango.	50.—
d'Annuncio, G. Surnud linn. Tragöödia. Itaalia keelest tõlk. V. Ridala-Grünthal.	120.—
Aren, P. Linoollõiked. Kunstalbum.	100.—
Barbarus, Johannes. Kolmnurk. Valik luuletusi.	70.—
Eessaare Aadu. Võitlevad lohed.	40.—
Eino Leino. Ühepäeva liblikad. Novellettid. Soome keelest tõlk. Bernhard Linde. II trükk.	60.—
Enno, E. Kadunud kodu. Luuletuskogu.	40.—
" Valge öö. Luuletuskogu.	40.—
Gailit, Aug. Muinasmaa. Romaan.	125.—
Gorki, Maksim. Muinasjutud elutöest. Vene keelest tõlkinud J. Prümmel.	50.—
Haava, Anna. Meie päivist.	40.—
" Tööde kogu. I anne. Luuletused.	40.—
Kaiser, Georg. Gaas. Draama 5 vaatuses. Tõlk. J. Semper.	60.—
Kitzberg, A. Laurits. Näidend 3 vaat. (Müüdüd).	50.—
" Libahunt. Draama 5 vaat.	50.—
" Tuulte pöörises. Draama 5 vaat.	60.—
Kitzberg-Pappel, Lulu. Sõja eel. Jant.	30.—
Kärner, J. Kõigist tugevam. Novell.	50.—
" Ajalaulud. Uus luuletuskogu.	60.—
Lerberghe, Ch. van. Paan. Satüüriline komöödia. Tõlkinud J. Semper.	80.—
Luts, Oskar. Inderlin. Reisivested.	40.—
" Tootsi pulm. „Kevade“ ja „Suve“ järg.	150.—
Milli Mallikas. Imbi. Novell.	125.—
" Kirju rida. Novellid.	100.—
" Vested. I anne.	100.—
Orava, Kaarlo. Tiibuse Jaagu kojutulek. Jant 1 vaat.	30.—
Schnitzler, A. Suremine. Novell. Tõlk. Bernhard Linde	60.—
Semper, Johannes. Pierrot. Luuletuskogu. (Müüdüd).	50.—
Sudermann, H. Fritschen. Ühejärguline näidend. Tõlkinud Bernhard Linde.	30.—
Suits, Gustav. Ohyrisuits. Kogu armastuslaule.	150.—
" Tuulemaa. Luuletuskogu. II trükk.	125.—
" Elu tuli. Kolmas trükk.	100.—
Tammsaare, A. H. Pikad sammud. Novell. II trükk.	100.—
" Juudit. Nelja vaatusega näidend.	100.—
Tassa, A. Hõbelinik. Legendid. Kahevärviline trükk.	100.—
Under, Marie. Eelõitseng. Luuletused.	50.—
" Sonetid. (Müüdüd).	50.—
" Verivalla. Luuletused. II trükk.	60.—
" Sinine puri. Luuletuskogu. III trükk.	60.—
Vassermann, Jakob. Suudlemata suu. Tõlk. J. Albreht.	40.—
Visnapuu, Henrik. Hõbedased kuljused. Luuletused.	100.—
Ajakiri „Murrang“ № 1 — hind 60 mk; № 2 — hind 60 mk; № 3/4 — hind 100.—	

Kirjastus A.-S. „Varrak“.

Trükitud Eesti Kirjastuse-Ühisuse „Postimehe“ trükikojas.